

Praha, 20. února 2012

Č.j.: USTR 29/2012

Počet listů: 4

Policie České republiky
Krajské ředitelství policie Středočeského kraje
Územní odbor Beroun
Služba kriminální policie a vyšetřování
Oddělení obecné kriminality
Tyršova 1635
266 50 Beroun

Věc: Žádost o podání odborného vyjádření – odpověď

K Vašemu č.j.: KRPS-40309-8/TČ-2011-010271

Ve smyslu ust. § 105 odst. 1 tr. řádu byla dne 12. ledna 2011 Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen „Ústav“) doručena Vaše žádost o zpracování odborného vyjádření z oboru politologie, historie, sociologie a lingvistiky ve věci podezření ze spáchání přečinu „popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia“.

Činnost Ústavu je vymezena zákonem č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, ve znění nálezů Ústavního soudu č. 160/2008 Sb., zejména § 4 citovaného zákona. Ve smyslu zákona Ústav není oprávněn posuzovat postoje, či názory jednotlivců ve vztahu ke zkoumanému období z pohledu současné trestně právní odpovědnosti, proto se k dotazům č. 1 a 2, nebude vyjadřovat. Odborná vyjádření k ostatním dotazům vycházejí z doposud provedeného historického bádání doby nesvobody a období komunistické totalitní moci.

3) Zda se skutečně po atentátu na Reinharda Heydricha vzedmula vlna celonárodního odporu vůči atentátníkům, kteří měli být vnímáni jako narušitelé pohodlné kolaborace.

Přes citelné ztráty v době prvního stanného práva a relativního zmírnění teroru, počátek roku 1942 vedl k oživení odbojového hnutí. Události 27. 5. 1942 však vedly k rozpoutání takové vlny masového teroru, jaké novodobé dějiny českého národa doposud

nepoznaly. Uvrhly český odboj do hluboké krize. Veřejnost byla masivním terorem a německými demonstracemi síly na nejvyšší míru zastrašena. Každodenní popravky mužů, žen a patnáctiletých dětí vyvolávaly zděšení. Hovořit však v této souvislosti o vlně celonárodního odporu vůči atentátníkům je nepatřičné. Zastánci podobných úvah zřejmě neberou v potaz dobové úřední dokumenty, ať již z provenience Úřadu říšského protektora, SD či Gestapa. Ty svědčí o nárůstu odboje, a především o podpoře parašutistů ze strany veřejnosti. Jako „narušitelé pohodlné kolaborace“ byli parašutisté vnímáni jen skutečnými kolaboranty a loajální částí hlavně německého obyvatelstva.

Součástí teroru se stala propaganda. Manifestace, stovky zaměstnaneckých apelů v úřadech, továrnách, rozhlasové proslovy, novinové články, a každodenní výhrůžky. To vše se v době druhého stanného práva stupňovalo. Jen v Praze žilo v té době na sto tisíc pražských Němců, kteří se loajálně a v hojném počtu těchto manifestací zúčastňovali. Přestože nacisté „septandu“ trestali smrtí, němečtí propagandisté ji dokonale využívali.

4) Zda po nástupu Heydricha došlo k uvolnění poměrů v Protektorátu Čechy a Morava v tom směru, který naznačuje článek: (www.sinagl.cz, článek: „Tisková zpráva: MS Praha versus Sudetoněmecké krajanské sdružení v České republice“, ze dne 29. 3. 2011 a v článku s názvem: „7 dní ... a sbohem Sudety“, ze dne 14. 10. 2011).

Hovořit o uvolnění poměrů v Protektorátu Čechy a Morava v souvislosti s nástupem Heydricha, nelze. Koncem léta 1941 Říše již nepotřebovala brát tolik ohled na mezinárodně-politické aspekty, klíčovým se stalo zajištění klidného týlu, nerušené využívání hospodářského potenciálu vyspělé české společnosti. Bylo zapotřebí přejít k nové okupační politice. Adolf Hitler zadal Heydrichovi tyto úkoly: „Zajistit v tomto prostoru jednoznačně a se vsí tvrdostí, aby obyvatelstvo, pokud je české národnosti, pochopilo, že se nelze vyhýbat realitě příslušnosti k Říši a poslušnosti vůči ní.“

Heydrichův nástup do úřadu zastupujícího říšského protektora v Protektorátu Čechy a Morava a jeho první kroky: vyhlášení civilního výjimečného stavu a zahájení činnosti tzv. stanných soudů Gestapa. Ve svém úvodním proslovu ke špičkám německé správy a exekutivy stručně charakterizoval nový politický kurz okupační politiky (germanizace, známé úvahy o rozdělení Čechů do 4 skupin podle kvality rasy a smýšlení, likvidace českého národa těmito metodami, asimilaci rasově hodnotných a správně smýšlejících Čechů, znemožnění reprodukce rasově nehodnotných ale správně smýšlejících, převýchovu, nebo pokud to nepůjde, zastřelením rasově hodnotných Čechů nesprávného smýšlení, evakuací rasově bezcenných a nepřátelsky smýšlející Čechů „na Východ“).

Není pravda, jak se píše v článku, že atentát na Heydricha se uskutečnil proti vůli domácího odboje. Je pravda, že někteří členové domácího odboje (např. prof. Ladislav Vaněk) vyjádřili s atentátem nesouhlas. Není pravda, že se vyskytly tisíce udavačů. Je pravda, že se vyskytlo několik set udavačů a je také pravda, že tyto účelově zkreslené dezinformace jsou s úspěchem a jasným cílem interpretovány v různých memoárech, především bývalých nacistů. S dalšími politováníhodnými úvahami, např. že: „k zamaskování této skutečnosti bylo třeba vymyslet hlavního zrádce Karla Čurdu“, věcnou polemiku vést nelze.

5) Zda nacistická politika vůči Čechům byla vedena cestou, že pokud bude Čech svědomitě pracovat, tak se o něj Říše postará a nebude mu nic chybět. Zda nacistická politika byla ze strany Čechů vnímána jako konformní a funkční.

Reinhard Heydrich ohlásil „sociální opatření“ ve prospěch pracujícího dělnictva. Rád opakoval své oblíbené úvahy o tom, že český dělník, pokud má dobře pracovat, doslova cituji:

„musí dostat nažrat“. Heydrichova strategie – politiky cukru a biče – tj. sociální výhody dělníkům versus brutální perzekuce vůči všem nelojálním a nepřátelům. Takto „všemi prostředky“ zvýšil hospodářský růst a podařilo se mu vrazit klín mezi dělníky, rolníky a intelektuály.

6) Stanovte poměr počtu obětí vlády Heydricha k počtu obětí poválečné genocidy 50. let.

Celkový počet oběti tzv. prvního stanného práva se uvádí 446 osob. Ve skutečnosti bylo obětí mnohem více. Mnoho obětí na životech bylo mezi tisíci deportovanými do koncentračních táborů (KT). Např. „Akce Sokol“: Heydrich 8. 10. 1941 rozpustil českou tělovýchovnou organizaci Sokol a do KT Auschwitz nechal deportovat na 800 činovníků Sokola. Za tři měsíce jich žilo pouhých 70. Několik tisíc Čechů, především z řad intelektuálů, bylo na základě Heydrichova rozkazu transportováno do KT Mauthausen, kde mnoho z těchto Čechů našlo smrt (mezi nimi herec a hudebník Karel Hašler či spisovatel Otakar Batlička). Tedy opak toho, co se píše v článku, je pravdou. Heydrich vlnu zostřeného teroru a drakonických opatření naopak přinesl. Tvrdost rozsudků měla vyvolat u českého národa zdrcující dojem. Aby byl deprimující efekt co největší, denně o nich psal protektorátní tisk a byly vyvěšovány plakáty.

Z doposud zpracovaných materiálů bylo v bývalém Československu v letech 1948 až 1989 popraveno pro politické trestné činy celkem 248 osob. Pro úplnost lze dodat, že při pokusu uprchnout přes železnou oponu zemřelo dalších nejméně 282 osob a ve vězení zemřelo asi 4 500 osob. Do vězení bylo z politických důvodů odsouzeno přes 205 000 lidí.

7) Jak je celkově hodnocena doba vlády R. Heydricha a jeho osoba.

Heydrich přijel z Berlína do Prahy s detailními znalostmi o dějinách českých zemí, o všech základních politických záležitostech a správních problémech Protektorátu. Měl za úkol zlomit každý odpor v zárodku a přitom systematicky likvidovat nejlepší, a proto nejnebezpečnější české síly. Ekonomický potenciál plně zapojit do válečného hospodářství, veřejnost odpolitizovat a rozdělit sociální demagogií. V takto nastoleném „klidu a pořádku“ zintensivnit zbrojní a zemědělskou produkci.

Období zvané heydrichiáda je stále živé téma. Týká se především česko-německých vztahů. Pravda, toho nejhoršího období česko-německé historie. V západoevropské a nyní i v naší literatuře, publicistice a internetových článcích se čas od času objevují jednostranné polopravdy či přímo výmysly. Nadprodukce na téma Heydrich, zejména knižní, často rozšiřuje jen další mýty a legendy. Vyvolává nové interpretace, senzacechtivé hypotézy, jejichž konkrétním výsledkem pak jsou spekulativní či rádoby objektivní úvahy.

V historii lidstva existují klíčové postavy dějin, a nemusí to být vždy jen geniální vojenské operace stotisícových armád, Reinhard Heydrich byl jednou z nich. S nadsázkou se někdy říká „Zmizí člověk, zmizí problém!“.

Češi a Slováci dokázali, že nejsou pouze těmi, co se snaží pasivně přežít, ze všeho švejkovsky vykličkovat. Atentát na zastupujícího říšského protektora v Čechách a na Moravě, šéfa německé Bezpečnostní policie a Bezpečnostní služby SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha byl nejvýznamnější akcí čs. zahraničního a domácího odboje za druhé světové války. Likvidace jednoho z nejmocnějších a nejnebezpečnějších mužů nacistické hierarchie, jenž na české půdě řekl nahlas, že Čech zde nemá co pohledávat.

Význam atentátu na Heydricha? Přesto, že pro likvidaci jednoho člověka – i když jednoho z nejmocnějších mužů nacistického Německa, zahynuly stovky lidí, akci je třeba

hodnotit ne z pozice současnosti, ale z hlediska situace, atmosféry doby a myšlení tehdejších lidí. Vždyť dva a půl roku Němci postupovali od jednoho vítězství k vítězství. Všude prováděli postupnou germanizaci. Všech skrupulí zbavený Heydrich a jeho tým v čele s K. H. Frankem si za svůj cíl určili Konečné řešení české otázky. Atentát se stal morálním pro budoucí generace. Mezinárodní ohlas byl ohromný. Nejen, že vedl k odvolání Mnichova. Má živý ohlas dodnes, o čemž svědčí množství literatury, publicistiky, filmové a televizní tvorby.

Závěry obsažené v odborném vyjádření vycházejí ze studia následujících materiálů:

- Archivní materiály:
 - Archiv bezpečnostních složek (ABS) - fondy: 39, 52, 107, 134, 141, 325, a další (podrobněji: <http://www.abscr.cz/cs/pruvodce-po-fondech-sbirkach>)
 - Vojenský historický ústav - fondy: 37, 52, 110, 141, 300, 302, 305, 308, 325, 10-V, G-2, S-127, S-232, S- 292
 - Archiv Hlavního města Prahy - fondy: Mimořádný lidový soud (MLS)
 - Národní archiv - fondy: 109, K. H. Frank: karton 1, 6, 8, 9, 10, 11, 15; Lidice, Ležáky: karton 26, 28, 30, 31

- Základní bibliografie:
 - Amort Čestmír, Heydrichiáda, Praha 1965
 - Andrejs Jaroslav, Za Heydrichem stín, Praha 1947
 - Břečka Jan - Nedbal Lubor, Operace Potash, Brno 1990
 - Berdych Václav, Mauthausen, Praha 1956
 - Černý Václav, Křik Koruny české, Brno 1992
 - Čvančara Jaroslav, Akce atentát, Praha 1991
 - Čvančara Jaroslav, Někomu život, někomu smrt 1939-1945, 3. díly.
 - Čvančara Jaroslav, Heydrich, 2011
 - Drtina Prokop, A nyní promluví Pavel Svatý, Praha 1947
 - Drtina Prokop, Československo můj osud, Praha 1991
 - Ečer Bohuslav, Norimberský soud, Praha 1946
 - Gilbert G. M., Norimberský deník, Praha 1981
 - Grünberg Karol, SS-Hitlerova černá garda, Praha 1981
 - Hájková Alena, Praha v komunistickém odboji, Praha 1984
 - Heydrich Lina, Leben mit einem Kriegsverbrecher, Pfaffenhofen 1976
 - Hitler Adolf, Mein Kampf, Praha 1993
 - Hitler Adolf, Monology ve Vůdcově hlavním stanu, Praha 1995
 - Ivanov Miroslav, Atentát na Reinharda Heydricha, Opava 1996
 - Jelínek Zdeněk, Vzpomínky na okupaci I. díl, Kolín 1986
 - Jelínek Zdeněk, Operace SILVER A, Praha 2010
 - Kárný Miroslav - Milotová Jaroslava - Kárná Margit, Protektorátní politika Reinharda Heydricha, Praha 1991
 - Kárný Miroslav - Blodík Vojtěch, Terezín v konečném řešení židovské otázky, Praha 1992
 - Kokoškovi Jaroslav a Stanislav, Spor o agenta A-54, Praha 1994
 - Krajina Vladimír, Vysoká hra, Praha 1994

- Kráčmar Čestmír, Výstřely na Požárech, Rakovník 1991
- Kubánek Petr, Dal signál k atentátu na Heydricha, Uherské Hradiště 1993
- Kudrna Ladislav, Českoslovenští letci ve Velké Británii a válečné fenomény, Praha 2010
- Laštovka Vojtěch - Němec Václav - Stránský Rudolf, Hrdinové protifašistického odboje, Plzeň 1986
- Linhartová Lenka - Měšťánková Vlasta - Milotová Jaroslava, Heydrichova okupační politika v dokumentech, Praha 1987
- Mac Donald Callum, The Killing of SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich, London 1989
- Marek Jindřich, Piloti měsíčních nocí, Cheb 1992
- Matušů Marie, Muži pro speciální operace, Praha 2004
- Metelka Jaroslav, Krvavý protektor, Náchod 1967
- Moravec František, Špión, jemuž nevěřili, Praha 1990
- Pelc Oldřich, Parašutisté v akci, Mnichov 1987
- Reichel Martin, Cesty osudu, Cheb 2004
- Sládek Oldřich, Zločinná role gestapa, Praha 1986
- Šolc Jiří, Bylo málo mužů, Praha 1990
- Šolc Jiří, Ve službách prezidenta, Praha 1994
- Šuvarský Jaroslav, Biskup Gorazd, Praha 1979
- Tichý Antonín, Nás živé nedostanou, Liberec 1969
- Tomášek Dušan, Konfidenti, Praha 1991
- Velfl Josef, Příbramsko za heydrichiády, Příbram 1989
- Vodenka Peter - Ray Cowdery, Reinhard Heydrich Assassination, Lakeville 1994
- Böhmen und Mähren 1942 - 1943
- Hlas revoluce - Národní osvobození 1960 - 1996
- Historie a vojenství 1991 - 1996
- Národní politika 1941 - 1943
- Terezínské listy - Sborník Památníku Terezín 1987 - 1986
- Týden rozhlasu 1942 - 1943

Mgr. Daniel Herman
ředitel Ústavu

Vyřizuje: Jaroslav Čvančara